

A honos polgárok és a bevándorlók termékenységi szándékai Európában: a foglalkoztatás szerepe

Giammarco Alderotti – Thais Garcia-Pereiro – Roberta Pace – Anna Paterno: Natives' and immigrants' fertility intentions in Europe: the role of employment *Espace populations sociétés. Space populations societies*, 2022. 2–3. sz.

DOI: <https://doi.org/10.4000/eps.13039>

Európa számos országában a szülések több mint tizedét a bevándorolt nők valósítják meg (Sobotka [2008]). Az alábbi tanulmány szerzői a bevándorlók foglalkoztatása és termékenysége közötti összefüggések új dimenzióját mutatják be a munkavégzési és gyermekvállalási szándékok vizsgálatával. Az eddigi kutatások ugyanis az attitűdök és szándékok szempontját elhanyagolták, holott ezek rendkívül fontosak a termékenységi normák jobb megértéséhez. Ehhez az Európai Társadalmak Összehasonlító Vizsgálata (European Social Survey – ESS) 2004. és 2010. évi, vagyis a 2008-as nagy pénzügyi válság előtti és utáni adatait használják fel, kiemelve a bevándorlók gyermekvállalási szándékának alakulását a fogadó országban, foglalkoztatási helyzetüktől függően.

TÁRGYSZAVAK: bevándorlók, termékenységi szándékok, foglalkoztatás, gazdasági bizonytalanság, ESS, bináris regressziós modellek, nemzetközi összehasonlítás, Európa

Az utóbbi évtizedekben egyre több kutatást végeztek a bevándorlók termékenységével kapcsolatban. A legtöbb európai országban alacsony a termékenység szintje, a kontinensre érkezett bevándorlók száma erőteljesen megnőtt, az ENSZ adatai szerint az 1990. évi 50 millióról a 2019. évi 82 millióra (United Nations [2019]), és így a bevándorlók termékenységének szerepe is jelentőssé vált. A legutóbbi nagy nemzetközi pénzügyi válságot követően azonban egyes jelek szerint a bevándoroltak termékenysége erősebben visszaesett, mint a honos népességé (Sobotka [2017]).

A bevándorlók termékenységének kilátásait illetően fontos szempont az illető származási országa, a befogadó országban eltöltött idő, valamint a vándorlás oka. Ugyancsak figyelemre méltó a foglalkoztatottság szerepe (például a határozott idejű szerződések elterjedése, a válság okozta bizonytalanság a munkaerőpiacon) a gyermekvállalások számának európai fluktuációjában. A bevándorlók foglalkoztatását illetően ismeretes, hogy többnyire hátrányos helyzetben vannak a honos munkavállalókhoz

képest, ugyanis több akadállyal kell szembenézniük az álláskeresés során, gyakran alacsony presztízsű, időt rabló és gyenge képzettséget igénylő munkákat kapnak. Mégis kevés vizsgálat foglalkozott a bevándorlók foglalkoztatottsága és termékenysége közötti összefüggésekkel, és ezek is vegyes, inkább az adott kontextust jellemző eredményekkel. Egy svédországi kutatás például pozitív kapcsolatot mért a bevándorolt nők munkába állása és anyává válása között, Belgiumban viszont a bevándorló nők jobbra a gyermekvállalást választják a munkavállalás alternatívájaként. Nincs azonban általános, európai szintű áttekintés a munkaerőpiaci folyamatok és a bevándorló nők termékenységi adatai közötti összefüggésekről, különösen a bevezetőben említett szándékokat és attitűdöket illetően. A szerzők célja e szempontok bemutatása az európai honos népességgel összehasonlításban.

A különböző foglalkoztatási helyzetű bevándorlók gyermekvállalási szándékainak alakulását vizsgálták, figyelembe véve a fogadó országba érkezéskor betöltött korukat és származási országukat.

Foglalkoztak a férfiak rövid távú termékenységi szándékainak elemzésével is, kimutatva szerepüket a házaspárok ilyen döntéseiben, valamint a foglalkoztatási körülményeknek a termékenységi szándékokra gyakorolt hatásában mutatkozó különbségeket a nők és a férfiak, illetve a bevándorlók és a honos népesség között.

A vizsgálat kitért arra is, hogy a 2007–2008-as pénzügyi világválság milyen mértékben befolyásolta az országok többségében a foglalkoztatás és a termékenységi szándékok összefüggését az ESS 2004. és 2010. évi felvételi hullámának összehasonlítása szerint. A korábbi kutatások a foglalkoztatás és a tényleges termékenység összefüggésére korlátozódtak (*Matysiak–Sobotka–Vignoli [2021]*). A mikroökonómiai megközelítés szerint a munkanélküliség két különböző hatást gyakorol a gyermekvállalásra. Az első a jövedelemmel összefüggő hatás, ugyanis a munkanélküliség miatti gazdasági nehézségek elodázhathatják, sőt törölhetik a szülési szándékot (*Morgan–Bachrach [2011]*). A második szerint viszont a munkaerőpiacon kívülre kerülés – főleg a nők esetében – ösztönözhet a gyermekvállalásra, mivel több idő juthat a nevelésre (*Alderotti–Vignoli–Baccini–Matysiak [2021]*). Ezek a hatások azonban változhatnak például a munkanélküliség időtartamától, egy kedvezőbb helyzet kilátásaitól függően, és eltérőek lehetnek a honos és a bevándorló népesség gazdasági nehézségei miatt.

A foglalkoztatás és a termékenység összefüggéseivel, az előbbi meghatározó szerepével foglalkozó demográfiai kutatások száma erőteljesen megnőtt a gazdasági válság után a fejlett országokban. A pénzügyi krízis által legsúlyosabban érintett országokban esett leginkább vissza a termékenység, különösen a fiatalabb korcsoportoknál. Ugyanakkor a gazdasági bizonytalanságnak a gyermekvállalási kedv visszaesésében betöltött szerepével keveset foglalkoztak. Egyes vizsgálatok szerint a férfiak termékenységi szándékait ugyanolyan negatívan befolyásolják a foglalkoztatási körülmények, mint a nőkéit, míg mások szerint a férfi tartós állásvesztése erősebb negatív hatást gyakorol a nő termékenységi szándékaira, mint a saját munkanélkülisége. A férfiaknál a stabil állásból egy bizonytalanabbá kerülés csökkenti a pozitív termékenységi szándékot, különösen gazdasági bizonytalanság és recesszió idején (*Vignoli–Mencarini–Alderotti [2020]*). E kutatások többségének hiányossága, hogy nem különítették el a honos

polgárok adatait a bevándoroltakéitól, bár a munkanélküliség termékenységi szándékokra gyakorolt eltérő hatásait illetően készültek tanulmányok, például Olaszországban, a lengyel bevándorlókról Írországban, valamint Svédországban.

A bevándorlók termékenységi döntései erősen eltérőek származási országuktól függően. Európában a honos női népességhez képest a kelet-európai bevándorló nők termékenysége alacsonyabb, az EU15-ből és Észak-Amerikából érkezőké hasonló vagy alacsonyabb, míg az afrikaiaké magasabb. Természetesen vannak különbségek a célországoktól függően is.

A termékenységi szándékokat befolyásoló más jellemzők között döntő a kor szerepe. Bizonyos kor felett csökken a pozitív gyermekvállalási szándék valószínűsége (*Spéder–Kapitány [2009]*). Ugyancsak csökkenti ezt a valószínűséget a már meglévő gyermekek magasabb száma. A termékenység és a termékenységi szándék összefüggésben áll az iskolai végzettséggel is, de ez az összefüggés eltérően alakult az európai országokban, a különböző néppillési alcsoportokban és a bevándorlóknaál.

A közeljövőre vonatkozó gyermekvállalási szándékkal kapcsolatban e tanulmány szerzői az alábbi hipotéziseket tesztelték, a válság előtti és utáni állapotokat is összehasonlítva:

1. hipotézis: Mind a honos, mind a bevándorló népességnél feltételezhető, hogy a nem foglalkoztatottak vagy a határozott idejű szerződéssel dolgozók kevésbé hajlandók az első vagy egy újabb gyermek vállalására, mint a határozatlan időre alkalmazottak.

2. hipotézis: Feltehető, hogy az eredmények a nemtől is függenek. A foglalkoztatottság termékenységre gyakorolt pozitív hatása erősebben érvényesülhet a férfiaknál, mint a nőknél.

A bevándorlók esetében elsősorban azokat a jellemzőket vizsgálták, amelyek erősen befolyásolják termékenységüket a befogadó országban. Egyfelől a fiatalabb korban érkező bevándorlóknaál valószínűleg stabilabb a foglalkoztatási hátterük és javítható munkaerőpiaci pozícióban vannak, továbbá több idejük van az integrálódásra a fogadó országban. Másfelől a származás országa is befolyásolhatja ezt az összefüggést, mivel a munkaerőpiaci integrálódáshoz hozzájárul a bevándorló korábbi társadalmi háttere és tapasztalata. A bevándoroltak csoportjai közti különbségek és a szakirodalom alapján a szerzők feltételezése:

3. hipotézis: A foglalkoztatás és a termékenységi szándékok közötti összefüggés valószínűleg eltérő a bevándorló érkezésekor betöltött kora és származási országa szerint is.

A szerzők az ESS megfelelő nagyságú, több országra kiterjedő, európai összehasonlításban is

hasznosítható mintáján végezték el vizsgálatukat. A vándorlási háttér adatai közé tartozik a válaszadó születési országa, valamint kora a célsországba érkezéskor. Csak az ESS 2004. és 2010. évi felvétele tartalmazott kérdést a gyermekvállalási szándékokról is.

1. TÁBLÁZAT – LEÍRÓ STATISZTIKÁK
Forrás: A szerző számításai az ESS adataiból.

	HONOS POLGÁROK		BEVÁNDORLÓK	
	FÉRFI (N = 12 126)	NŐ (N = 13 514)	FÉRFI (N = 1173)	NŐ (N = 1431)
TERMÉKENYSÉGI SZÁNDÉKOK				
Határozottan igen	10,1%	13,8%	12,0%	15,2%
Egyéb	89,9%	86,2%	88,0%	84,8%
Foglalkoztatottság				
Határozatlan idejű	44,9%	44,5%	45,6%	43,3%
Határozott idejű	23,6%	30,3%	24,7%	28,9%
Önálló	9,8%	9,0%	5,7%	6,0%
Nem foglalkoztatott	21,7%	16,2%	24,0%	21,8%
KOR				
15–24	39,5%	27,4%	35,6%	24,1%
25–29	18,6%	20,6%	18,8%	21,9%
30–34	20,4%	26,3%	21,8%	25,2%
35–39	21,5%	25,7%	23,8%	28,8%
ISKOLAI VÉGZETTSÉG				
Alsó középfokú vagy kevesebb	27,7%	34,2%	25,7%	29,7%
Befejezett középfokú	49,5%	39,0%	46,2%	39,6%
Felsőfokú	22,8%	26,8%	28,1%	30,7%
ORSZÁG				
Skandináv országok	18,5%	16,5%	16,6%	15,1%
Franciaország, Belgium, Hollandia, Egyesült Királyság, Írország	21,3%	30,1%	23,3%	31,7%
Dél-Európa	13,6%	22,7%	14,8%	21,4%
Német nyelvű országok	14,1%	21,8%	12,5%	22,4%
Más kelet- és közép-európai országok	32,5%	8,9%	32,8%	9,4%
GYERMEKEK SZÁMA				
Gyermektelen	71,5%	64,2%	54,4%	46,6%
Legalább egy gyermekkel	28,5%	35,8%	45,6%	53,4%
EGYÜTTÉLÉS				
Házastársával vagy partnerével él	40,5%	50,4%	48,0%	60,9%
Társ nélkül él	59,5%	49,6%	52,0%	39,1%
SZÁRMAZÁSI ORSZÁG				
Magasan fejlett országok	–	–	24,4%	25,4%
Elvándorlásra kényszerítő országok	–	–	75,6%	74,6%
KORA A BEVÁNDORLÁS IDEJÉN				
Legfeljebb 15 éves	–	–	46,1%	41,8%
15 évesnél idősebb	–	–	53,9%	58,2%

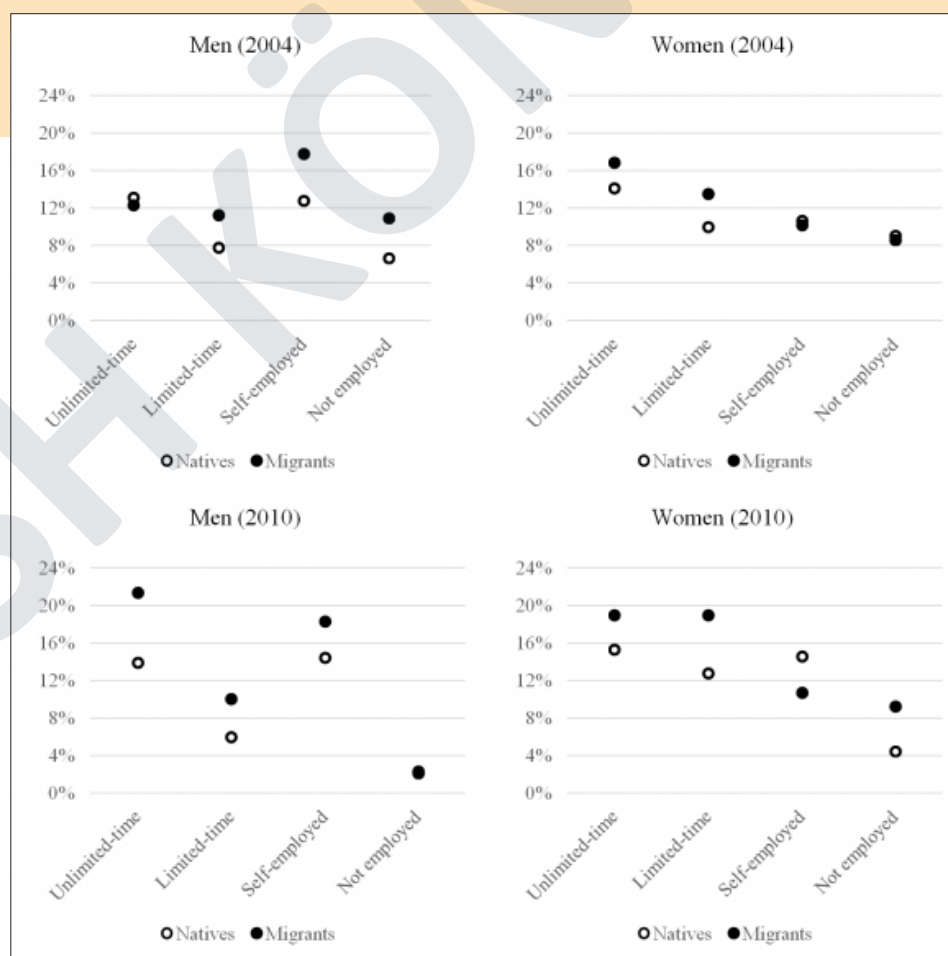
A mintába 15 és 39 év közötti férfiak és nők kerültek, akik a vizsgálat mindkét hullámában megfigyelt 22 ország (Ausztria, Belgium, Csehország, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Németország, Görögország, Magyarország, Írország, Hollandia, Norvégia, Lengyelország, Portugália, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Svájc, Ukrajna és az Egyesült Királyság) egyikének lakói voltak. A minta összetételében 12 126 honos férfi, 13 514 honos nő, 1173 bevándorolt férfi és 1431 bevándorolt nő szerepelt.

A korábbi kutatások szerint a biztos pozitív termékenységi szándék jó előrejelzője a jövőbeli tényleges termékenységi magatartásnak (Toulemon-Testa [2005]), míg a bizonytalan pozitív válaszok a tényleges termékenység szisztematikus túlbecsülését eredményezhetik (Régnier-Loilier-Vignoli [2011]).

A fő független változó a válaszadó munkavállalási helyzete az interjú időpontjában (határozatlan idejű szerződéssel foglalkoztatott, határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott, önfoglalkoztató, nem foglalkoztatott). A termékenységi szándék szempontjából meghatározó kontrollváltozók: korcsoport, iskolai végzettség, a lakóhely országa (a jóléti rendszerek szerint 5 csoportra osztva), paritás (gyermektelen vagy legalább egy gyermekkel), a személy együtt él-e (házastársával (0, ha nem, 1, ha igen), az ESS-hullám éve (2004. vagy 2010.). A csak bevándorlókra vonatkozó modelleknél kontrollváltozóként szerepel a születés országa és a célországba érkezéskor betöltött életkor. Ez utóbbi főleg a női termékenységi elképzelések szempontjából fontos, ugyanis a felnőttként érkezők inkább eredeti hazájuk termékenységi ideálját követik, a 15 éves kor alatt érkezettek viszont később a befogadó országét.

1. ÁBRA: A legalább (még) egy gyermeket akaró személyek vándorlási státusuk (honos, illetve bevándorolt) és foglalkoztatottságuk (határozatlan idejű szerződéssel, határozott idejű szerződéssel, önálló, nem foglalkoztatott) szerint (bal oldalon a férfiak, jobb oldalon a nők ábrái)

FORRÁS: A Szerző számításai az ESS adataiból.

Az 1. ábra azoknak a különböző foglalkoztatási helyzetű férfiakkal és nőknek az arányát mutatja be, akik határozottan gyermeket kívánnak vállalni a következő 3 éven belül, megkülönböztetve a honos és a bevándorolt népességet, valamint a két felvételi hullámot. Jól láthatóan a bevándorlók termékenységi szándékai az esetek többségében felette vannak a honos válaszadóknak.

A férfiaknál ez a szándék a határozatlan idejű szerződéssel dolgozók és az önfoglalkoztatók körében a legvalószínűbb mind a honos, mind a bevándorolt kategóriában. Megfigyelhető, hogy egy (első vagy további) gyermekvállalási szándék valószínűsége a határozatlan idejű bevándorolt munkavállaló férfiak között 2010-ben magasabb, mint 2004-ben, feltehetően a válság után elért stabil munkalehetőség miatt. A legalacsonyabb az arány a 2010-es felvételnél a nem foglalkoztatott honos és bevándorolt férfiak almintáiban. A nőknél ugyancsak a határozatlan idejű foglalkoztatásuk pozitív gyermekvállalási szándékának legnagyobb a valószínűsége, és ez a férfiakhoz hasonlóan 2010-ben erősebb, mint 2004-ben. Érdekes, hogy míg az önfoglalkoztató vagy nem foglalkoztatott honos és bevándorolt nők nagyjából azonos valószínűséggel kívántak (még) egy gyermeket vállalni 2004-ben, a 2010. évi felvételnél jól kimutatható különbségek jelentkeztek.

Ezek szerint a foglalkoztatás számít a termékenységi szándékok szempontjából, ám különböző mértékben a honosok és a bevándoroltak, a férfiak és a nők között, valamint az idő múlásával is.

Bináris logisztikus regressziós modellek alkalmazásával elemezték, hogyan változik a biztos gyermekvállalási szándék valószínűsége a különböző foglalkoztatási helyzetű személyek esetében, a nemek szerinti modelleket vizsgálva a 2004-es és a 2010-es felvételi hullámban. A tanulmány a többi vizsgált jellemzőt elhagyva csak a foglalkoztatás szerepére fókuszál. A modellek leírását a tanulmány melléklete tartalmazza.

A 2004-es adatok csak a nőknél mutatták ki a foglalkoztatás jelentős hatását a gyermekvállalási szándékokra, bár különböző mértékben a honos és a bevándorolt nők esetében. 2010-ben azonban a foglalkoztatottság a férfiaknál idézett elő erősebb hatást a termékenységi szándékokra. A határozott tartamú szerződéssel dolgozók, valamint a nem foglalkoztatottak esetében is alacsonyabb a biztosan gyermeket vállaló férfiak aránya, mégpedig

a bevándoroltaknál erősebb a csökkenés mértéke, mint a honosoknál. A nőknél ez az összefüggés csak a honosoknál áll fenn, míg a bevándoroltak között az önfoglalkoztatók és a nem foglalkoztatottak termékenységi szándékában található enyhé csökkenés.

A szerzők a foglalkoztatás és a termékenységi szándék összefüggését a bevándoroltakra korlátozva is vizsgálták, a származási ország és az érkezéskor betöltött kor alapján. Mivel ez a kettős rétegzés csökkentette a mintanagyságot, a foglalkozási státusra egy dummy változót (foglalkoztatott vagy nem foglalkoztatott) vezettek be.

Az eredmények egyértelműen bizonyítják, hogy a foglalkoztatottság az elvándorlásra ösztönző helyzetű országokból származó bevándorlók, különösen a 15 éves vagy fiatalabb korban érkezettek esetében nagyon fontos tényezője a pozitív és biztos termékenységi szándéknak. Az állásnélküliség viszont csökkenti az ilyen férfiak biztos gyermekvállalási szándékának valószínűségét, míg nem mutatható ki ilyen összefüggés a 15 évesnél idősebb korokban bevándorolt férfiak esetében. A nőknél a 15 éves korhatár szerepe ellentmondásos, a származási ország jellegétől függően.

A korcsoportok közül a 25–34 éveseknél a legmagasabb a biztos gyermekvállalási szándék valószínűsége, az iskolai végzettség szerint pedig a felsőfokú diplomával rendelkezők vallanak nagyobb arányban biztos pozitív termékenységi szándék-ról az alacsonyabb képzettségűekhez képest. A lakóhely országának szerepe meglehetősen változó. A Franciaországot, Belgiumot, Hollandiát, az Egyesült Királyságot és Írországot tartalmazó csoportban a férfiak 2004-ben, a nők pedig 2010-ben nagyobb arányban nyilatkoztak pozitívan a termékenységi szándékukról, mint a skandinávok. A hagyományosan alacsony termékenységi rátájú dél-európai országokban ugyanakkor mégsem jelentősen alacsonyabb a pozitív termékenységi szándék valószínűsége, ami azt jelzi, hogy ott nem a megfelelő szándékok, hanem a megoldatlan szükségletek okozzák a problémát. A határozottan egy (vagy még egy) gyermeket óhajtó honos, illetve bevándorolt személyek ilyen szándéka között a 2004-es adatok nem mutattak komoly eltérést, 2010-ben azonban már jelentősebb különbségek mutathatók ki mind a férfiak, mind a nők esetében. Nem meglepő módon a már legalább egy gyermekkel rendelkezők kevésbé hajlamosak pozitívan

nyilatkozni termékenységi szándékukról, továbbá nagyobb a gyermekvállalási szándék valószínűsége a partnerrel, házastárssal élők esetében.

A termékenység és a migráció az újabb demográfiai kutatások kiemelt témái. Összefüggésük különösen fontos az alacsony és legalacsonyabb termékenység kutatása szempontjából, ugyanis a vándorlást gyakran a számos európai országban tapasztalható termékenységcsökkenés puffer tényezőjének tekintik.

A honos polgárok és a bevándoroltak közti különbségeket illetően a szerzők 1. kutatási hipotézisét részben igazolja a jövedelem hatása a pozitív termékenységi szándéokra, ugyanis ezt a foglalkoztatottság – bár az időszakot tekintve eltérő módon – erősen befolyásolja a két népességi kategória esetében. Először is, a határozatlan idejű munkavégzés lehetősége 2010-ben mindkét népességcsoportban sokkal inkább volt meghatározó a termékenységi szándék szempontjából, mint 2004-ben. Másodsorban a termékenységi szándék és a foglalkoztatási helyzet közötti kapcsolat 2004-ben erősebb volt a honos népességben, de 2010-ben ez már a bevándoroltaknál mutatkozott a legerősebben, minden bizonnyal a nagy válság alatt megtapasztalt, a korábbi hátrányait tovább erősítő, bizonytalan gazdasági helyzetük

miatt (*Mynarska–Matysiak–Rybińska–Tocchioni–Vignoli [2015]*).

A 2. hipotézist igazolja, hogy a foglalkoztatási státus termékenységi szándéokra gyakorolt hatása a nemtől is függ. A határozott idejű foglalkoztatás, valamint a nem foglalkoztatott státus negatív hatása a biztos gyermekvállalási szándéokra erősebb a férfiaknál, mint a nőknél mind a honos, mind a bevándorolt válaszadók esetében, ezen belül is határozottabb a bevándorolt férfiaknál, mint a honosaknál. Ez összhangban áll azokkal a korábbi vizsgálati eredményekkel, melyek szerint a férfiak termékenységi szándékai negatív relációban vannak a foglalkozási helyzetükkel, tükrözve a család fő keresőjeként elfoglalt domináns helyzetüket.

A 3. hipotézissel kapcsolatos megállapítás, hogy a foglalkoztatás kulcsfontosságú tényezője a határozott (első vagy újabb) gyermekvállalási szándéknak a nem fejlett országokból érkezett olyan bevándorlók esetében, akik belépésük idején 15 évesek vagy fiatalabbak voltak. Az eredmények megerősítik, hogy a fiatalabb korban bevándoroltak nem csupán könnyebben szocializálódnak a befogadó országban, hanem hosszabb idejük van az integrálódásra általában és a munkaerőpiacon is, elősegítve társadalmi-gazdasági helyzetük konszolidálását.

*A tanulmány szerzői felsorolják vizsgálatuk néhány korlátját is. A viszonylag kis minta nem tette lehetővé a származási országra, az együttélési státusra, illetve a paritásra specifikus elemzéseket. Mivel az ESS adatai között nem szerepel a paritás, a szerzők egy proxy változót konstruáltak a háztartásban élő gyermekek száma alapján. További szempontok szerinti korlátokat jelentett a bevándoroltak mintájának kis elemszáma. A nem foglalkoztatottak általános kategóriája több különböző helyzetet foglal magában (munkanélküliek, inaktívak, háztartásbeliek, diákok). A két vizsgált időszakban eltérések lehettek a bevándoroltak országspecifikus összetételében, ami legalább részben oka lehetett a kimutatott hatásoknak. Ráadásul az ESS nem tartalmaz információt a vándorlás okairól, a migrációs modellekről és tervekről (*Ortensi [2015]*). Nem számoltak a szerzők azzal sem, hogy mennyi ideje éltek a bevándoroltak a célországban, amikor termékenységi szándékaikról kérdezték őket.*

RÓZSA GÁBOR

IRODALOM

- Alderotti, G. – Vignoli, D. – Baccini, M. – Matysiak, A. [2021]: Employment Instability and Fertility in Europe: A Meta-Analysis. *Demography*, 3. sz. 871–900. <https://doi.org/10.1215/00703370-9164737>
- Matysiak, A. – Sobotka, T. – Vignoli, D. [2021]: The Great Recession and fertility in Europe: A sub-national analysis. *European Journal of Population*, 1. sz. 29–64. <http://dx.doi.org/10.1007/s10680-020-09556-y>
- Morgan, S. P. – Bachrach, C. A. [2011]: Is the Theory of Planned Behaviour an appropriate model for human fertility? *Vienna Yearbook of Population Research*, 11–18. <https://www.jstor.org/stable/41342798>
- Mynarska, M. – Matysiak, A. – Rybińska, A. – Tocchioni, V. – Vignoli, D. [2015]: Diverse paths into childlessness over the life course. *Advances in life course research*, 35–48. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2015.05.003>
- Ortensi, L. E. [2015]: Engendering the fertility-migration nexus: The role of women's migratory patterns in the analysis of fertility after migration. *Demographic Research*, 53. sz. 1435–1468. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2015.32.53>
- Régnier-Loilier, A. – Vignoli, D. [2011]: Intentions de fécondité et obstacles à leur réalisation en France et en Italie. *Population*, 2. sz. 401–431. <http://dx.doi.org/10.3917/popu.1102.0401>
- Sobotka, T. [2008]: The rising importance of migrants for childbearing in Europe. Overview Chapter 7. *Demographic Research*, 9. sz. 225–248. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2008.19.9>
- Sobotka, T. [2017]: Migrant Fertility in Europe: Accelerated Decline During the Great Recession Period? In *Conference The Fertility of Migrants and Minorities*. Hannover.
- Spéder, Zs. – Kapitány, B. [2009]: How are time-dependent childbearing intentions realized? Realization, postponement, abandonment, bringing forward. *European Journal of Population*, 4. sz. 503–523. <http://dx.doi.org/10.1007/s10680-009-9189-7>
- Toulemon, L. – Testa, M. R. [2005]: Fertility intentions and actual fertility: A complex relationship. *Population & Societies*, 4. sz. 1–4. https://www.ined.fr/fichier/s_rubrique/18747/publi_pdf2_pop.and.soc.english.415.en.pdf
- United Nations [2019]: Department of Economic and Social Affairs Population Division. *International Migrant Stock 2019*.
- Vignoli, D. – Mencarini, L. – Alderotti, G. [2020]: Is the effect of job uncertainty on fertility intentions channeled by subjective well-being? *Advances in Life Course Research*, 100343. sz. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2020.100343>